

СТАН І ПРОБЛЕМИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

У статті проаналізовано сучасні підходи до інноваційних процесів, що відбуваються в національній економіці України.

Ключові слова: інновації, інноваційна політика.

В статье проанализированы современные подходы к инновационным процессам, происходящим в национальной экономике Украины.

Ключевые слова: инновации, инновационная политика.

In this article was analyzed modern approaches in innovation processes in national Ukraine economics.

Key words: innovation, innovation policy.

Постановка проблеми. Розвиток світової економіки, який спостерігається останніми роками, говорить про те, що в сучасних умовах господарювання одним з основних чинників забезпечення конкурентоспроможності країн є впровадження ефективних механізмів інноваційної політики. Недостатньо ефективного функціонування економіки України пов'язане з відсутністю відповідних засобів управління інноваційним розвитком країни в умовах глобалізації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемою інноваційного розвитку займаються як вітчизняні економісти, так і іноземні вчені, які в своїх роботах висвітлюють сучасні підходи до управління інноваційними ресурсами, їх формуванню, пошуку ефективних напрямків інноваційної політики.

Мета статті. Головною метою статті є дослідження стану інноваційного розвитку України, показників використання інноваційних ресурсів країни та визначення основних напрямків щодо активізації інноваційної діяльності та підвищення її ефективності на сучасному етапі розвитку економіки.

Виклад основного матеріалу. Проблемі формування національної інноваційної системи присвячено багато публікаційної вітчизняних науковців. Аналіз інноваційної активності підприємств України, складу та структури джерел фінансування інноваційної діяльності дозволяє зробити висновки, що на сучасному етапі інноваційна політика в країні не має чіткої спрямованості, яка б створювала умови для ефективності інноваційної діяльності. Не випадково, що при загальному збільшенні в 2009р. обсягу реалізованої інноваційної продукції порівняно з 2004р. в 1,67 разів, питома вага в цьому обсязі принципово нової продукції значно зменшилась і особливо - в останні роки, що підтверджують дані таблиці 1.

Таблиця 1

Питома вага принципово нової продукції в обсязі реалізованої інноваційної продукції, %

	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Питома вага нової продукції, %	50,8	43,0	58,9	55,5	32,0	27,1

Також негативною виглядає і динаміка випуску в Україні нових видів продукції, яка надається в таблиці.2.

Таблиця 2

Виробництво нових видів продукції. випуск яких було освоєно в 2000-2009рр. (кількість найменувань).

	2000	2004	2005	2006	20007	2008	2009
Виробництво нових видів продукції	15323	3978	3152	2408	2526	2446	2685
– то же, в % до. 2000р	100,0	26,0	20,6	16,2	16,5	16,0	17,5

Як свідчать дані таблиці 2, кількість нових видів продукції в країні в 2009р. склала всього лише 17,5% до цього ж показнику за 2000р. Відносно 2004р. кількість нових видів продукції в 2009р. зменшилась на 32,5 %.

Кількість інноваційно активних підприємств в промисловості в 2009р. складала всього лише 12,8 % від загальній кількості підприємств галузі. При тому в деяких галузях промисловості цей показник був ще нижче: так, в добувній промисловості він дорівнював 5,5%, виробництво та розподіл електроенергії характеризувалось 6,1%, в легкій промисловості величина цього показника складала 8,5%

Загальний обсяг інноваційних витрат в промисловості в 2009р.зріс до 7949,9 млн. грн.,тобто збільшилася порівняно з 2000р. в 4,5 рази. Однак, при тому в 2009р. питома вага загального обсягу інноваційних витрат складала в загальному обсязі витрат промисловості лише 10,7%.В 2000р. цей показник складав 15,1% однак, в послідовні роки почала діяти тенденція його знижки: в 2005р.- до рівня 10,6%, в 2007- 9,1%,в 2008р- 10,1%.

В таблиці 3 надано розподіл обсягу фінансування інноваційної діяльності в промисловості за джерелами фінансування за 2000-2009рр.

Таблиця 3

Розподіл обсягу фінансування інноваційної діяльності в промисловості (у відсотках до загального обсягу)

	2000	2005	2007	2008	2009
Усього	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
в тому числі за рахунок:					
— держбюджету	0,4	0,5	1,5	2,8	1,6
— місцевих бюджетів	0,1	0,3	0,1	0,1	0,1
— власних коштів	79,6	87,7	73,7	60,6	65,0
— вітчизняних інвесторів	2,8	1,4	0,2	1,4	0,4
— іноземних держав	7,6	2,7	3,0	1,0	19,0

— інших джерел	9,5	7,4	21,7	34,1	13,9
----------------	-----	-----	------	------	------

Аналіз даних таблиці 3 виявив, що найбільша питома вага в обсязі фінансування належить власним коштам підприємств та організацій. Щодо питомої ваги держбюджету, то вона виявилась зовсім незначною. В умовах, коли бюджетні видатки на науку в 1999Ір. не перевищували 0,4% ВВП, законодавчо визначений мінімум цього показника дорівнював 1,7%.

Одною з основних складових інноваційного потенціалу держави є кадрова складова. Науковцями доведено, що людський фактор впливає на розвиток економіки більше, ніж усі інші чинники виробництва в цілому. Тому пріоритетним напрямом у процесі формування інноваційного потенціалу країни повинен стати розвиток його кадрової складової. В той же час, дані таблиці 4 доводять про те, що з забезпеченням країни науковими кадрами не все гаразд.

Таблиця 4

Наукові кадри України (тис. осіб).

	1990	1995	2000	2005	2009
Кількість працівників наукових організацій	494,2	293,1	188,0	170,6	146,8
– в % до 1990р.	100,00	59,3	38,0	34,5	29,7
Кількість спеціалістів, які виконують науково-технічні роботи	313,1	179,8	120,8	105,5	92,4
– в % до 1990р.	100,0	57,4	38,6	33,7	29,5

В період з 1990р по 2009р. в Україні мала місце стійка тенденція зменшення кількості працівників наукових організацій (з 494,2 тис. до 146,8 тис.) та кількості спеціалістів, які виконують наукові та науково - технічні роботи (з 313,1 тис до 92,4 тис.). Кількість працівників наукових організацій в цей період скоротилась в 3,3 рази і до 2009р. складала лише 29,7% порівняно з 1990р. Кількість спеціалістів, які виконують наукові та науково-технічні роботи, зменшилась до 2009р. в 3,4 рази і складала в цьому році всього лише 29,5% від кількості 1990р.

Україна має свій досвід щодо впровадження інноваційної моделі економічного розвитку. До 1991р. Україна мала потужний науковий потенціал європейського рівня. В той період в Україні на потреби в науці і технології виділялось близько 3% ВВП. Але вже в 1996р. сукупний рівень фінансування науки впав до 1,3% ВВП, що супроводжувалося скороченням кількості наукових працівників вдвоє. В 2009р. штат науковців зменшився ще наполовину, а кошти в розвиток науки становили лише 0,85% ВВП.

Не зважаючи на закони і заходи, які приймалися в період з 1991р. по теперішній час, всі ці роки мала місце тенденція поступового згортання науково - технічного потенціалу України, якої так і не вдалось стати на інноваційний шлях розвитку. Закони, які приймалися, не діяли, фінансування

науки постійно зменшувалось, пільги та льюоти, передбачені для підтримки науково-технічної та інноваційної діяльності, скасовувались майже одразу після їх прийняття. Відсутність зацікавленості у перетворенні результатів наукової діяльності на прискорення економічного розвитку країни з боку як держави, так і бізнесу, привело до того, що Україна у світовому рейтингу конкурентоспроможності змістилася з 56 місця на 89-те. В Україні досі так і не створено цілісної і дієвої системи стимулювання й підтримки інновацій. Раніше створений в Україні державний інноваційний фонд на сьогодні фактично ліквідований. Україна вже втратила більшість своїх наукових ресурсів. Показник насиченості економіки науковими кадрами становить 6 на 1 тисячу економічно активного населення, що лише на одиницю перевищує порогове значення. Для порівняння: в Польщі – 8, в Угорщині – 12, в РФ – 13,5, в ЄС – від 15,5 до 27.

Висновки: Отже, сьогодні перед Україною стоїть завдання першочергової важливості – сформувати основи національної політики інноваційного розвитку. Поточна ситуація в інноваційній сфері робить нагальною розробку такої державної політики, яка забезпечувала б розширення відтворення об'єктної бази інноваційної діяльності та безперечний вплив інновацій на прискорення економічного розвитку країни.

Необхідною умовою рішення поставленої задачі повинна стати консолідація зусиль законодавчої та виконавчої влади, наукових і бізнесових кіл суспільства на оптимальне комплексне вирішення методологічних, стратегічних і тактичних проблем формування національної інноваційної системи, на вироблення стратегії інноваційного розвитку України в умовах глобалізації. Це дасть змогу відкрити перспективи для впровадження інноваційної моделі розвитку країни, забезпечити її конкурентоспроможність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Будкін В. Інноваційна модель розвитку національних економік. [Текст] В ж. «Економіка України», 2010р., №6.
2. Дмитренко Е.Д., Дробуш Н.В. Методичні підходи до визначення змісту поняття інноваційного потенціалу та його складових. [Текст] В ж. «Сучасна економіка»: Випуск 3. Київ, ДІПК, 2011.-122с.
3. Микитюк П.П., Сенін Б.Г. Інноваційна діяльність. Навч. посібник [Текст] – К.; ЦУЛ, 2009 -392 с.
4. Соловьєв В.П. Инновационная деятельность как системный процесс в конкурентной экономике. [Текст] - Киев, 2004,-558с.
5. Статистичний щорічник України за 2009 рік. Державний комітет статистики України.